

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Warszawa, 3.07.2012 r.

RPO-690777-IV/11/MK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości

szanowny Panie Ministrze

W jednej ze skarg skierowanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przez obywateli podniesiona została kwestia możliwej sprzeczności rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12 października 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym (Dz. U. z 2010 r., Nr 190, poz. 1277) z konstytucyjnymi zasadami hierarchii norm prawnych i delegacji ustawowej, a także z prawami i wolnościami człowieka i obywatela (art. 92 w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Wątpliwość dotyczy dwóch przepisów: § 3 ust. 2 oraz § 8 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia.

Pierwszą kwestią jest sprawa pełnomocnictwa pocztowego. Przepisy ustawy z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964 r., Nr 43, poz. 296 ze zm.) regulują sposoby doręczania pism sądowych: doręczenie osobiste (art. 133 KPC) oraz doręczenie zastępcze (art. 138 KPC). Dopiero w razie niemożności doręczenia pisma sądowego osobiście do rąk adresata albo w drodze doręczenia zastępczego (dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było - administracji domu, dozorczy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są przeciwnikami adresata w sprawie i podjęły się oddania mu pisma; osobie upoważnionej do odbioru pism w miejscu pracy adresata) stosuje się awizowanie, tj. złożenie pisma w placówce pocztowej albo urzędzie gminy i pozostawienie zawiadomienia o piśmie w drzwiach lub skrzynce pocztowej adresata (art. 139 § 1 KPC).

Do niedawna sądowe pismo awizowane mogło być odebrane w placówce pocztowej albo urzędzie gminy jedynie przez adresata - taka była treść rozporządzeń Ministra

Sprawiedliwości (obecne oraz wcześniejsze, z 17 czerwca 1999 r.) oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 4 sierpnia 2009 r., sygn. akt I UK 71/09). Jednak ustawą z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 233, poz. 1381) do Kodeksu postępowania cywilnego został wprowadzony art. 139 § 1. W przepisie tym ustawodawca jasno określił, że pismo złożone w placówce pocztowej operatora publicznego lub innego operatora pocztowego może zostać odebrane także przez osobę upoważnioną na podstawie pełnomocnictwa pocztowego do odbioru przesyłek pocztowych. W świetle § 18 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 9 stycznia 2004 r. w sprawie warunków wykonywania powszechnych usług pocztowych (Dz. U. z 2004 r., Nr 5, poz. 34 ze zm.) pełnomocnictwa pocztowego adresat udziela, składając pisemne oświadczenie woli w obecności upoważnionego pracownika operatora w placówce oddawczej operatora lub, w przypadku gdy adresat nie jest w stanie poruszać się samodzielnie, w miejscu jego pobytu, okazując jeden z dokumentów, o których mowa w § 36 rozporządzenia.

Jednak do zmienionych przepisów ustawy nie dostosowano rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12 października 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym (Dz. U. z 2010 r., Nr 190, poz. 1277) - na mocy § 8 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia przesyłkę złożoną w placówce pocztowej operatora lub w urzędzie gminy wydaje się osobie uprawnionej do jej odbioru, którą jest - w przypadku osób fizycznych - tylko i wyłącznie adresat. Rozporządzenie to tym samym zawęży - w stosunku do przepisów rangi ustawowej - krąg osób uprawnionych do odbioru awizowanej przesyłki sądowej. Nie dość, że taka regulacja sama w sobie poważnie uchybia zasadom tworzenia prawa, to dodatkowo ogranicza efektywną realizację konstytucyjnego prawa do sądu - co z punktu widzenia art. 31 ust. 3 Konstytucji jest niedopuszczalne.

Wydaje się konieczne ujednoczenie przepisów rozporządzenia i Kodeksu. Przy okazji zmiany rozporządzenia warto także rozważyć usankcjonowanie istniejącej praktyki udzielania upoważnień notarialnych i umożliwienie odbioru pism sądowych w placówce pocztowej albo urzędzie gminy nie tylko przez adresata, ale także przez osoby dysponujące poświadczonym notarialnie pełnomocnictwem do odbioru pism sądowych. Nie wydaje się też, by pełnomocnictwo notarialne miało mniejszą moc

prawną czy było mniej wiarygodne niż pełnomocnictwo pocztowe, co uzasadniałoby niestosowanie upoważnienia notarialnego do odbioru przesyłek sądowych. Trzeba wskazać, że nie zawsze możliwe jest ustanowienie przez osobę fizyczną pełnomocnika procesowego bądź osoby upoważnionej do odbioru pism sądowych, zwłaszcza na pierwszym etapie postępowania sądowego, gdy wraz z pierwszym pismem osoba dowiaduje się o tym, że jakieś postępowanie cywilne z jej udziałem ma się toczyć.

Drugim problemem jest wyłączenie stosowania doręczenia zastępczego w niektórych sytuacjach. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 12 października 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym w § 3 ust. 2 stanowi, iż doręczenie adresatowi za pośrednictwem dorosłego domownika, administracji domu, dozorecy domu lub sołtysa, o którym mowa w art. 138 § 1 KPC, nie może być stosowane, jeżeli sąd wysyłający umieścił na stronie adresowej przesyłki napis wyłączający taki sposób doręczenia w ogóle lub w stosunku do oznaczonych osób. Stanowi to niemal dosłowne powtórzenie treści § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 15 grudnia 1970 r. w sprawie doręczania pism sądowych przez pocztę (Dz. U. z 1970 r., Nr 31, poz. 226), ale z kolei rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17 czerwca 1999 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnym (Dz. U. z 1999 r., Nr 62, poz. 697 ze zm.) nie zawierało odpowiednika tego przepisu. Powrót do rozwiązania z rozporządzenia z 15 grudnia 1970 r. wydaje się niefortunny - takie unormowanie nosi bowiem znamiona wkroczenia przez akt podustawowy w materię regulowaną ustawowo, w art. 138 KPC. Ograniczenie stosowania doręczenia zastępczego powinno zostać zawarte w przepisie o tej samej randze, co przepis takie doręczenie wprowadzający. W innym wypadku powstaje sprzeczność między dającym uprawnienie przepisem ustawy a odbierającym je aktem niższej rangi, co narusza art. 92 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Trzeba w tym miejscu wspomnieć o kolejnym problemie związanym z nowelizacją KPC w zakresie pełnomocnictwa pocztowego. Otóż przepisy intertemporalne ustawy z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w art. 9 ust. 1 stanowią że przepisy niniejszej ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po dniu jej wejścia w życie. Oznacza to, że także nowy art. 139

§ 1 KPC obowiązuje w postępowaniach wszczętych po 3 maja 2012 r. Pracownik poczty, do którego po odbiór przesyłki sądowej zgłosi się osoba legitymująca się pełnomocnictwem pocztowym, powinien zatem badać, czy postępowanie w sprawie, której przesyłka sądowa dotyczy, zostało wszczęte przed czy po tej dacie. Jest to oczywiście niemożliwe z przyczyn praktycznych, a i nie taka wydaje się intencja ustawodawcy. O ile uzasadnione jest stosowanie zasadniczych zmian regulacji (np. co do prowadzenia postępowania, prekluzji, koncentracji materiału dowodowego) do postępowań wszczętych po 3 maja 2012 r., o tyle drobne ułatwienia dla stron i uczestników postępowań sądowych powinny móc być stosowane we wszystkich postępowaniach, także tych będących już w toku, zwłaszcza że rzutuje to na realizację konstytucyjnego prawa do sądu.

W powyższej sytuacji, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o pilne podjęcie prac legislacyjnych w celu zmiany rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12 października 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym (Dz. U. z 2010 r., Nr 190, poz. 1277), tj. uwzględnienie w treści rozporządzenia art. 139 § 1' Kodeksu postępowania cywilnego oraz skreślenie § 3 ust. 2 rozporządzenia - bądź ewentualnie o podjęcie inicjatywy ustawodawczej odnoszącej się do wprowadzenia aktualnej treści § 3 ust. 2 rozporządzenia do Kodeksu postępowania cywilnego. Uprzejmie proszę też o rozważenie zmiany art. 9 ustawy z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 233, poz. 1381) i objęcie zakresem stosowania art. 139 § 1' KPC wszystkich toczących się postępowań.

Z przebieżaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich